

Täysistunto

Torstai 14.3.2024 klo 16.00—18.35

6. Hallituksen esitys laiksi työntekijöiden lähettämisestä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 101/2023 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 3/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 3/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Edustaja Sirén, valiokunnan puheenjohtaja, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.01 **Saara-Sofia Sirén kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyseessä on hallituksen esitys laiksi työntekijöiden lähettämisestä annetun lain muuttamisesta, juridisesti varsin monimutkainenkin esitys, mutta meillä on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa sitä seikkaperäisesti käsitelty, ja esittelen nyt tiiviisti yksimielisen mietintömme ja teen joitakin nostoja siitä.

Työntekijöiden lähettämistä koskevan direktiivin, täytäntöönpanodirektiivin, tarkoituksena on tehostaa lähetettyjen työntekijöiden direktiivin noudattamista ja estää siten väärinkäytöksiä, joita tapahtuu työntekijöiden työhön toiseen jäsenvaltioon lähettämisen yhteydessä. Suomessa tämä täytäntöönpanodirektiivi on kansallisesti täytäntöönpantua lailla työntekijöiden lähettämisestä eli niin sanotulla lähetettyjen lailla. Taustalla on sellainen tilanne, että komissio on käynnistänyt Suomea vastaan rikkomusmenettelyt, jotka koskevat työntekijöiden lähettämistä koskevan täytäntöönpanodirektiivin ja myös tieliikenteen liikkuvuuspakettia koskevan direktiivin kansallista toimeenpanoa. Tässä hallituksen esityksessä ehdotetuilla muutoksilla laki vastaisi jatkossa paremmin näiden kyseisten direktiivien vaatimuksia.

Näillä muutoksilla muun muassa kumotaan joitakin velvoitteita, muutetaan lähettävän yrityksen edustajan kelpoisuusvaatimuksia ja lähettämislmoituksessa edellytettäviä tietoja, tehostetaan valvontaedellytyksiä ja lisätään muun muassa säännös vastatoimien kiellosta ja kiellon rikkomisesta seuraamuksena vahingonkorvausvelvollisuus. Näillä lisäyksillä turvattaisiin lähetetyn työntekijän oikeus vaatia lainmukaisia oikeuksia itselleen.

Muutosehdotukset ovat perusteltuja komission esittämien vaatimusten ja EU-säädösten puutteellisen implementoinnin näkökulmasta, ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää tärkeänä ja tarpeellisena saattaa lähetettyjä työntekijöitä koskeva kansallinen sääntely pikaisesti vastaamaan täytäntöönpanodirektiivin vaatimuksia ja kannattaa lakiehdotuksen hyväksymistä muutamin huomautuksin ja myös muutamin muutosehdotuksin, jotka lyhyesti esittelen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 22/2024 vp

Ensimmäinen koskee suojelua epäasialliselta kohtelulta: Direktiivin mukaan jäsenvaltioissa on oltava käytössä tehokkaita menettelyjä, joiden avulla lähetetyt työntekijät voivat puolustaa oikeuksiaan myös sen valtion alueella, jonne työntekijä on ollut lähetettynä. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta katsoo, että tasa-arvolain tarkoittamaa syrjintää epäilevällä lähetetyllä työntekijällä tulee olla mahdollisuus pyytää työnantajalta selvitystä tämän menettelystä tasa-arvolain 10 §:ssä säädetyn tavoin, ja ehdottaa, että pykälän 3 momenttiin lisätään viittaus myös tähän tasa-arvolain 10 §:ään.

Toinen kokonaisuus koskee vastatoimien kieltoa ja säännöksen pakottavuutta. Valiokunta toteaa, että pelkästään se, että työntekijä ottaa yhteyttä työsuojeluviranomaiseen tai johonkin muuhun viranomaiseen saadakseen näitä laissa säädettyjä oikeuksia, ei välttämättä vielä tarkoita pykälässä tarkoitettuihin oikeudellisiin tai hallinnollisiin menettelyihin ryhtymistä. Valiokunnan mielestä lähetetyn työntekijän tulee voida olla yhteydessä viranomaiseen turvallisesti jo ennen menettelyihin ryhtymistä, ihan samalla tavalla kuin Suomessa kansalliset työntekijät voivat tehdä. Tähän liittyen valiokunta ehdottaa, että termin ”ryhtyä” sijasta kyseisessä säännöksessä käytettäisiin termiä ”käynnistää”. Lisäksi valiokunta ehdottaa säännöstä tarkennettavaksi siten, että myös lähetetyn työntekijän yhteydenotto viranomaiseen on toimi, jota suojataan säännöksen perusteella, eli pitää voida olla yhteydessä. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta tähdentää, että täytäntöönpanodirektiivin tarkoituksena on puuttua epäkohtiin, jotka ovat juuri lähetettyjen työntekijöiden työoloille ja kohtelulle tyypillisiä ja kaipaavat korjausta oikeussääntöjen tasolla. Valiokunta pitää tärkeänä, että lähetetyillä työntekijöillä on käytettävissä tehokkaat ja selkeät oikeussuojakeinot.

Kolmas kohta on vahingonkorvausvastuun peruste. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta katsoo, että vahingonkorvauksen ala ja säännöksen tulkinnanvaraisuus aiheuttavat epäselvyyttä sen suhteen, mitä vahinkoja työsuhteen perusteella tulee korvattavaksi lähetetylle työntekijälle vastatoimen kiellon rikkomisesta.

Tällaiset huomiot siis valiokunnalta tähän hallituksen esitykseen. Valiokunta ehdottaa säännökseen muutoksia, jotka ilmenevät yksityiskohtaisista perusteluista. Tämä mietintö oli siis työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa yksimielinen, ja se on tärkeää saada eteenpäin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Viitala.

18.07 Juha Viitala sd: Arvoisa rouva puhemies! En ole ollut asiaa valiokunnassa käsittelemässä, joten muutama sana tässä välissä tähän tärkeään asiaan. Suomen työelämän monimuotoisuus ja kansainvälisyys on kasvanut merkittävästi viime vuosina, ja yhä useammat ulkomaalaiset työntekijät tekevät työtä Suomessa. Samalla kasvaa huoli näiden työntekijöiden alttiudesta erilaisille hyväksikäytön muodoille.

Meidän on varmistettava, että jokaisella työntekijällä, olivat he sitten suomalaisia tai ulkomailta tulleita, on samat oikeudet ja velvollisuudet. Reilu työelämä edellyttää yhtäläisiä mahdollisuuksia ja kohtelua kaikille riippumatta taustasta tai kansallisuudesta. Tämä edellyttää tehokkaita toimenpiteitä työperäisen hyväksikäytön estämiseksi. On erityisen tärkeää, että lähetetyt työntekijät, jotka ovat usein haavoittuvassa asemassa, saavat asianmukaista suojelua ja tukea.

On surullista, että Suomessa on havaittu lukuisia tapauksia, joissa lähetettyjä työntekijöitä on hyväksikäytetty eri aloilla. Tämä hyväksikäyttö voi ilmetä monin eri tavoin, kuten

Pöytäkirjan asiakohta PTK 22/2024 vp

alipalkkauksena, ylityöongelmina, työturvallisuuden laiminlyöntinä tai epäinhimillisenä majoituksena.

Pelkkä toiveajattelu ja tilaajien hyvä tahto eivät riitä tähän taisteluun tätä ilmiötä vastaan. Tarvitaan konkreettisia toimenpiteitä ja selkeitä lakeja, jotka suojaavat kaikkia työntekijöitä. Meidän on toimittava tässä yhdessä niin poliittisten toimijoiden kuin työnantajien ja ammattiliittojen kanssa varmistaaksemme, että jokainen työntekijä voi työskennellä Suomessa turvallisesti ja oikeudenmukaisesti. Tämä edellyttää selkeitä lakeja, valppautta ja yhteistyötä kaikilla tahoilla.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Rantanen.

18.09 Piritta Rantanen sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Tässä valiokunnan puheenjohtaja jo kertoi, mistä tässä työntekijöitten lähettämisessä on kyse, mutta on ehkä hyvä todeta, että alkuperäinen lakihan on ollut jo hyvä ja kuulemisissa kuultiin, että juuri direktiivi on se, joka nyt vaatii näitä muutoksia. Tässähän on oleellista se, että viranomaisiin pitää pystyä kontaktoimaan sinne lähettävään maahan ja eri maissa on hyvin erilaiset suhteet niihin viranomaisiin. Esimerkiksi vanhenemisajat kerkiävät hyvin usein ylittyä ennen kuin tieto sieltä ulkomailta edes saadaan.

Tässä viitattiin tähän vastatoimien kieltoon ja sen muotoiluun, ja kyllä sitä osa asiantuntijoistakin piti hyvin tehottomana, ja todettiin, että se vastatoimien kiello ei tuo aitoja työkaluja, joilla työntekijöitten oikeuksia voitaisiin konkreettisesti auttaa.

Kuulemisissa kuulumme myös siitä, että yksittäisellä työntekijällä ei ole tosiasiallista mahdollisuutta lähteä oikeusprosesseihin, ja tämä vastatoimien kiello on kyllä hyvin mahdotonta toteuttaa. Käytettiin esimerkkinä esimerkiksi sitä, että jos rakennustyömiestä sairastuu kesken keikan, niin kyllä se niin on, että hän yleensä palaa kotimaahan ja kärsii vahingon itse. Vahingonkorvausta on näissä tapauksissa hyvin vaikea työntekijän saada.

Todettiin myös siitä, että kukaan ei ole velvoitettu kertomaan työntekijöille heidän oikeuksistaan. Osalla on tietoa, mutta osa on hyvin tiedottomia siitä, mitkä suomalaisessa työelämässä olisivat ne oikeudet, joihinkin he saisivat vedota. Esimerkiksi jos romanialainen työntekijä saa kuusi euroa tunnissa palkkaa, se on hänelle paljon. Sitä me ei ehkä täällä Suomessa ymmärretä, kuinka helppoa näitä ulkomaalaisia työntekijöitä on sitten houkutella tänne ja käyttää hyväksi.

Me emme pysty valvomaan sitä, kuinka työehtosopimukset toteutuvat ja kuinka esimerkiksi tasoittumisjaksot sitten korvataan, kun ihminen palaa takaisin sinne omaan maahan. Kyllä siellä kuulemisissa tuli ilmi myös se, että esimerkiksi ay-liikkeen kanneoikeus olisi paljon tehokkaampi toimi näitten asioiden eteenpäinviemiseksi.

Myös paikallinen sopiminen tuli tässä asiassa esiin, ja niin onkin, että tasapuolisesti neuvotellen tapahtuva paikallinen sopiminen on erittäin hyvä asia, mutta on niin, että yleensä paikallisessa sopimisessa mennään niitten minimitasojen alapuolelle. Ja kyllä siellä niinkin todettiin, että paikallista sopimista holtittomasti lisäämällä suomalaisten palkkataso tulee laskemaan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Malm.

18.12 Niina Malm sd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä edustaja Rantanen lopussa tarttui paikalliseen sopimiseen. Tiedämme sen, että hallitukselta on tulossa esityksiä myös paikal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 22/2024 vp

lisen sopimisen osalta tämän kevään aikana, ja ne liittyvät läheisesti myös tähän eli lähetettyihin työntekijöihin.

Jo tällä hetkellä on valitettavasti mahdollista ulkomailta tulevalle, varsinkin Eta-alueen ulkopuolelta tulevalle, maksaa liian pientä palkkaa. Meillä Suomessa on liian pienet resurssit tämän asian valvomiseen — käytännössä sitä tällä hetkellä pystyvät tekemään ammattiliitot ja sitten osittain myös avi. Tulevaisuudessa tämän paikallisen sopimisen osalta on mahdollista, että esimerkiksi Krakovassa tehdään paikallinen sopimus esimerkiksi rakennustyömaalla työskentelevän henkilön kanssa, jolloin hänelle voidaan sitten paikallisesti sopia mikä vain palkka. Ja jos sovitaan sitten siitä viiden euron palkasta ja kielitaidoton henkilö tulee Suomeen työskentelemään, niin hänellä ei ole tietoa siitä, mikä se oikea palkkataso täällä on tai mitä hänelle pitäisi maksaa.

Sen takia myöskin tulevaisuutta peilaten tämä direktiivi on tietenkin tärkeä, mutta toivoisin hallituksen vielä kerran miettivän myös sitä, että ne oikeat toimet, joilla tällaisia kaksien työmarkkinoiden luomista Suomeen voidaan estää, ovat muun muassa alipalkkauksen kriminalisointi ja liittojen kanneoikeus. Niillä on vaikuttavuutta myös siihen, kuinka pystytään valvomaan palkkaa, oikeaa palkkaa, jota täytyy työstä maksaa, mutta se myös samalla turvaa suomalaisten yrittäjien mahdollisuudet pärjätä kilpailussa niin, etteivät nämä kojariyritykset tule sitten viemään kaikkia töitä halvan hinnan takia.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 101/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.